



Til Kunnskapsdepartementet

Dato: 15.09.2023

Stortingsmelding 5. – 10. trinn

Innspill fra Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet, Høgskulen på Vestlandet

Vi takker for muligheten til å gi innspill på hvordan vi som nasjonalt senter kan bidra til å støtte oppunder målsettingen i stortingsmeldingen om å ivareta og fremme elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling gjennom en mer utforskende, praktisk og relevant opplæring.

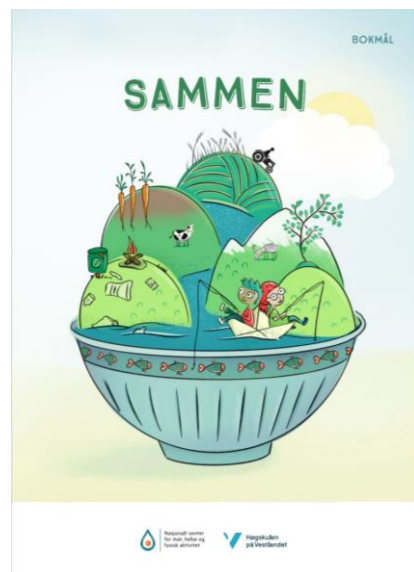
Det overordnet målet for Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet er å bidra til å styrke arbeidet med mat og måltid og fysisk aktivitet i barnehage, SFO og skole, og å styrke skolefagene mat og helse og kroppsøving. I vårt innspill knyttet til den nye stortingsmeldingen for en mer praktisk og relevant skole, er det særlig fire hovedpunkt som vi vil trekke fram hvor vi ser at vi kan bidra. Dette er: **1) Mat og helse og kroppsøving som viktige praktiske og estetiske fag i skolen, 2) Praktisk tilnærming til tverrfaglige tema, 3) Skolemåltidet som arena for trivsel og læring, og 4) Fysisk aktivitet i skolen og som metode i fag.** Disse er beskrevet under.

1.	Mat og helse og kroppsøving som viktige praktiske og estetiske fag i skolen
Hva kan vi bidra med	<ul style="list-style-type: none">• Utvikle lærings- og undervisningsressurser for praktisk-estetisk opplæring i mat og helse og kroppsøving• Bidra til kompetanseutvikling hos de som underviser i mat og helse og kroppsøving• Formidle kunnskap og eksempler på god undervisnings- og vurderingspraksis i fagene• Bidra til å utvikle eksempler på læringsutbytter som inneholder kunnskap om praktisk-estetiske læringsprosesser
Hvorfor	<p>Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet vil gjerne være med å bidra til å støtte opp under den nye stortingsmeldingen på en slik måte at også mat og helse og kroppsøving som praktiske og estetiske fag får en styrket status i skolen, og at vi har gode og kompetente lærere som underviser i disse fagene. Dette gjør vi i dag blant annet gjennom å utvikle undervisningsressurser, formidle kunnskap og bidra til kompetanseutvikling via nettsider, webinarer og konferanser.</p> <p>Mat og helse og kroppsøving har potensiale til å bidra til en mer praktisk og motiverende skole, hvor elevene lærer seg sammenhenger mellom teori og praksis gjennom praktisk undervisning (lære ved å gjøre) som metode. En viktig forutsetning for dette er blant annet at fagene blir prioritert, og god kompetanse hos lærere. Fremdeles mangler mange av de som underviser i mat og helse og kroppsøving fordypning i disse fagene i sin utdanning. Det er en utfordring for kvaliteten i opplæringen at det ikke er krav om formell faglig kompetanse hos de lærere som underviser i disse fagene på 1.-7. trinn, og det forventes heller ikke mer enn 30 studiepoeng på 8.-10. trinn. Det trengs derfor et kompetanseløft for mange lærere som underviser i disse fagene, og her kan også en innføring av kompetansekrav kunne være avgjørende.</p> <p>Kunnskap om praktisk-estetiske læringsprosesser er en avgjørende forutsetning for å skape en mer praktisk skole. Som nasjonalt senter for to av de praktisk estetiske fagene i</p>



	<p>skolen tilbyr vi konkrete lærings- og undervisningsressurser for praktisk-estetisk opplæring knyttet til disse fagene i skolen, og vi bidrar gjerne i utvikling av nye ressurser på dette området. Vi vil samtidig påpeke at kunnskap om praktisk-estetiske læringsprosesser, bevegelse og handlingsbasert kunnskap ikke bare er aktuelt for de fagene som tradisjonelt anses som praktiske, og vi mener at opplæring i praktisk-estetiske læringsprosesser bør integreres som en obligatorisk del av grunnskolelærerutdanningene i alle fag. Et felles grunnlag med læringsutbytter som inneholder kunnskap om praktisk-estetiske læringsprosesser vil potensielt også kunne legge bedre til rette for arbeid med de tverrfaglige temaene. Vi ser for oss at et bidrag fra senteret i et slikt arbeid med fordel kan utføres i samarbeid med et utvalg av de andre nasjonale sentrene.</p>
--	--

2.	Praktisk tilnærming til tverrfaglige tema i skolen
Hva kan vi bidra med	<ul style="list-style-type: none">• Bidra i utvikling av læringsressurser og eksempler på hvordan en kan gjennomføre praktisk undervisning knyttet til folkehelse og livsmestring• Samarbeide med andre nasjonale sentre om å utvikle læringsressurser knyttet til de tverrfaglige temaene
Hvorfor	<p>En annet område mot en mer praktisk og motiverende skole kan være gjennom de tverrfaglige temaene som kom inn med LK20. I beskrivelsen av Folkehelse og livsmestring står det at det «skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse (...) Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte». De tverrfaglige temaene har nok ikke enda fått et stort nedslagsfelt i skolen, og tema og undervisning knyttet til folkehelse og livsmestring har i stor grad vært med utgangspunkt i psykisk helse. Dette er det også viktig å settes søkelys på i skolen som en del av folkehelse og livsmestring. Vi mener imidlertid at det er et uutnyttet potensial i hvordan en kan tilnærme seg de tverrfaglige temaene i skolen, og da spesifikt temaet folkehelse og livsmestring, slik at det også kan få en mer praktisk tolkning og bidra til livsmestrende kunnskap og ferdigheter for elevene.</p> <p>For å støtte opp under innføringen av LK20 utviklet vi en læringsressurs som kan brukes i arbeidet med de tverrfaglige temaene på barnetrinnet i grunnskolen. Læringsressursen fikk navnet «Sammen», som viser både til tverrfagligheten i ressursen og til at den er utviklet i samarbeid med flere av de andre nasjonale sentrene. Det har lenge vært et ønske om å videreutvikle ressursen, slik at den både blir digitalisert og favner om eldre elever. «Sammen» er et godt eksempel på hvordan vi som senter i praksis kan jobbe for å støtte opp under den nye stortingsmeldingen. Vi mener at «Sammen» kan være et rammeverk for å jobbe tettere med de andre sentrene, og for å løfte det uutnyttede potensialet som vi mener ligger i de tverrfaglige temaene, for å skape en mer utforskende, relevant og motiverende undervisning i skolen.</p>





3.	Skolemåltidet som arena for trivsel og læring
Hva kan vi bidra med	<ul style="list-style-type: none">• Utvikle støtte- og veiledningsmateriell på hvordan en kan legge gode fysiske og sosiale rammer for måltidet• Utvikle materiell som kan brukes i arbeid med elevmedvirkning og elevdemokrati gjennom skolemåltidet• Synliggjøre muligheter i skolemåltidet til å arbeide med overordnet del av læreplanen
Hvorfor	<p>Elevenes skoledag består av mer enn fag og undervisning. Hvordan friminuttene og skolemåltidet er organisert er også av betydning for trivsel og motivasjon for elevene.</p> <p>I et oppdrag, gitt til oss av Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet i fellesskap, ble det i 2022 gjennomført intervjuer med et utvalg skoleledere og representanter for skoleeiere, som har ulike skolematordninger. Skolemåltidet handlet for mange av informantene ikke bare om <i>hva</i> som ble spist, men også at det <i>ble spist</i> og at det ble spist <i>sammen</i> med noen andre. I flere tilfeller ble skolemåltidet sett på mer som et trivsels- og inkluderingstiltak enn som et kostholdstiltak. Det ble av flere også vurdert som en arena for danning og læring, og herunder det å lære seg hvordan man fungerer sammen med andre i måltidsituasjonen. Flere så potensialet i å knytte skolemåltidet til undervisningsvirksomhet, men få hadde gjort det i praksis.</p> <p>Uavhengig av hvordan man organiserer selve skolematproduksjonen finnes det et stort handlingsrom tilknyttet arbeidet med rammene rundt måltidet, og det finnes muligheter for å knytte det til pedagogisk arbeid i skolen. Også skoler hvor elevene har med matpakke har man et mulighetsrom knyttet til arbeid med de sosiale og fysiske rammene rundt måltidet. Vi ser det som vårt senters oppgave å synliggjøre disse mulighetene, og mer spesifikt at skolemåltidet kan brukes som utgangspunkt for å arbeide med overordna del av med læreplanverket, samt konkrete kompetansemål i ulike fag i skolen.</p> <p>Som en oppfølging av arbeidet vårt i 2022 har vi i 2023 fått et nytt oppdrag fra departementene om å innhente mer kunnskap og utvikle verktøy. Arbeidet er organisert i arbeidspakker hvor et mål er å engasjere elevene i temaet skolemåltid ved å øke graden av elevmedvirkning. Her bidrar vi direkte ved å lage og teste ut materiale som skal kunne brukes i arbeid med elevmedvirkning og elevdemokrati på skolene, samtidig som vi vil kunne formidle elevperspektivet videre til beslutningstakere. Arbeidspakkene inneholder også en synliggjøring av muligheter i skolemåltidet i lys av læreplanen, med vekt på sammenhenger mellom fag, overordna del og det som foregår rundt- og under -et skolemåltid.</p>



4.	Fysisk aktivitet i skolen og som metode i fag
Hva kan vi bidra med	<ul style="list-style-type: none">• Utvikle og formidle læringsressurser og eksempler på hvordan fysisk aktivitet kan integreres i skolehverdagen• Utvikle undervisningsressurser på hvordan fysisk aktivitet kan inngå som metode i fag• Bidra til kompetanseutvikling hos lærere på fysisk aktivitet i skole og i undervisning
Hvorfor	<p>Fysisk aktivitet i skolen er viktig for barn og unge, både fra et lærings-, trivsel- og helseperspektiv. For at lærere skal kunne variere og velge mellom ulike undervisningsmetoder der fysisk aktivitet kan inkluderes er det behov for kompetanse i ulike metoder. Læreren er viktig for at skolebaserte tiltak skal ha effekt på elevenes fysiske aktivitet, læringsmiljø og læring. Å kunne tilby lærere muligheter for kompetanseutvikling er her en nøkkelfaktor. I tillegg vil det også være viktig å tilby gode nettressurser og digitale verktøy, samt eksempler på aktiviteter og gjennomføring. Dette kan nå ut til mange og gir rom for fleksibilitet. Slike nettbaserte ressurser kan også bidra til å utvikle kompetanse gjennom å ha en base som for eksempel også inkluderer presentasjoner, refleksjonsspørsmål etc., som kan brukes på personalmøter eller på foreldremøter når en ønsker det og har mulighet for å jobbe med dette i en travel skolehverdag.</p> <p>Fysisk aktivitet som metode i fag, som også kalles “fysisk aktiv læring”, har fått oppmerksomhet nasjonalt og internasjonalt. Internasjonale politiske organisasjoner så vel som nasjonale skolemyndigheter oppfordrer skoler og lærere til å ta i bruk fysisk aktivitet som metode i fag for å støtte elevenes læring. I Regjeringens strategi “Skaperglede, engasjement og utforskartrang” etableres satsing for økt fysisk aktivitet i barnehage, skole og SFO, med mål om å fremme variert og tilpasset opplæring og estetiske læringsprosesser i alle skolens fag.</p> <p>Det har imidlertid vært begrenset med undervisningsressurser og eksempler på hvordan fysisk aktivitet kan inngå som metode i fag, særlig på ungdomstrinnet. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet bidrar med å utvikle undervisningsressurser knyttet til hvordan fysisk aktivitet som metode i fag kan få betydning for elevenes forståelse av fagstoff.. Vi har nylig utviklet en undervisningsressurs som handler om en handlingsorientert tilnærming til fysisk aktivitet som metode i fag. Kjernen i denne tilnærmingen vektlegger kroppens betydning for forståelse og læring.</p>

Avslutningsvis vil også si at vi ønsker gjerne å samarbeide videre både med KD, Udir og de andre nasjonale sentrene i videre arbeid med å støtte opp under ny stortingsmelding. De nasjonale sentrene har allerede bestemt at vi skal gjennomføre en felles nasjonal konferanse våren 2025 som vil sette søkelys på flere viktige deler av den nye stortingsmeldingen. Dette vil også kunne være et ledd i å gjøre innholdet i stortingsmeldingen kjent, vise hvordan skoler på ulike måter og i ulike fag kan jobbe for å bidra til en mer praktisk og motiverende skole, og hvordan de nasjonale sentrene kan bidra i dette arbeidet.

Vi ser fram til videre dialog med dere.

Bergen, 15.09.2023

Leder Ingrid Leversen

På vegne av Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet, HVL